Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за създаване на Програма на Съюза за сигурна свързаност за периода 2023—2027 година

[COM(2022) 57 final — 2022/0039 (COD)]

и

Съвместно съобщение до Европейския парламент и Съвета: Подход на ЕС към управлението на космическия трафик — Принос на ЕС за справяне с глобално предизвикателство

[JOIN(2022) 4 final]

(2022/C 486/24)

Докладчик: **Pierre Jean COULON**

Искане на консултация	Европейска комисия, 2.5.2022 г.
Правно основание	Член 189, параграф 2 и член 304 от Договора за функциониране на Европейския съюз
Компетентна секция	„Транспорт, енергетика, инфраструктури, информационно общество“
Приемане от секцията	7.9.2022 г.
Приемане на пленарна сесия	21.9.2022 г.
Приемане на пленарна сесия №	572
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	222/0/1

1. **Заключения и препоръки**

1.1. ЕИСК счита, че съобщението и предложението, които бележат началото на разработването на европейски космически пакет, са необходими и задължителни в настоящия период. Комитетът препоръчва в съвместното съобщение да се насърчи категорично, посредством активна дипломация, многостранното управление на космическия трафик (УКТ) в рамките на Организацията на обединените нации, по-специално в рамките на Комитета за мирно използване на космическото пространство (CUPEEA) и Конференцията по разоръжаване, тъй като не разполагаме с достатъчно правила в тази област.

1.2. Абсолютният приоритет, какъвто представлява на управлението на космическия трафик, в това число, отпадъците, изисква всички участници да бъдат взети предвид на европейско равнище. Както е отбелязано в съвместното съобщение и както е показано в настоящото становище, основният проблем, свързан с многообразието от програми за управление на космическия трафик (УКТ) е липсата на международна стандартизация. Очевидно е, че трябва да бъдат разработени международни стандарти, насоки и най-добри практики.

1.3. ЕИСК призовава за практическото въвеждане на система за осведоменост за ситуацията в космоса, за да се гарантира дългосрочната устойчивост на космическото пространство за всички държави членки.

В действителност вторият основен принцип на космическото право е отговорността на различните участници за техните космически дейности. Това означава международна отговорност за контрола на дейностите и отговорност за щети, произтичащи от такива дейности в космическото пространство. Съвместното съобщение се вписва именно в контекста на международната отговорност за контрола на дейностите.

1.4. ЕИСК изразява съжаление относно липсата на международна стандартизация и препоръчва приемането на стандарти, включително относно управлението на отломките от спътници, и на насоки на европейско равнище с участието на организираното гражданско общество.

Борбата между участниците в космическия сектор, които досега са били предимно държавни, и тези, които се стремят да се превърнат във важни участници, частни или държавни, изисква задълбочена реформа на международните стандарти, които бяха приети, когато космическото пространство беше поле за дейност на малка група технологични и промишлени сили.

1.5. Както се подчертава в допълнителното становище CCMI/196 относно „Ново космическо пространство“:

— следва да се развият синергии с Европейския фонд за отбрана, като се засилят взаимодействията между гражданската, отбранителната и космическата промишленост;

— рамковата програма „Хоризонт Европа“ следва да се използва за стимулиране на космическия пазар, за подкрепа на създаването на иновативни търговски решения за космическия сектор на ЕС надолу и нагоре по веригата и за ускоряване на наличността на необходимите ключови технологии;

— дейностите по образование и обучение са от ключово значение за развитието на задълбочени умения в области, свързани с космическото пространство, а опитът, натрупан по време на предишни проекти за сателитни констелации като „Галилео“ и „Коперник“, би могъл да се използва за подобряване на системата за космическа свързаност;

— що се отнася до управлението, възлагането на отговорности на най-добрите участници въз основа на доказана компетентност, в съответствие с правилата за обществените поръчки, би гарантирало ефективно изпълнение на програмата, като същевременно се насърчава появата на ново космическо пространство;

— освен това насърчаването на научния и техническия прогрес е в основата на конкурентоспособността и иновационния капацитет в полза на МСП, стартиращите предприятия и иновативните предприятия.

2. **Контекст**

2.1. Понастоящем космическото пространство представлява в много отношения допълнителна икономическа територия. Ускоряването на публичните и частните инвестиции води до нарастване на космическите дейности и превръща космическото пространство в основно геостратегическо предизвикателство. Технологичната конкуренция, появата на стартиращи предприятия в областта на космическия сектор, отварянето на нови пазари и услуги, готовността на държавите и частните оператори да активизират дейностите в орбита засилват експлоатацията на космическото пространство.

2.2. Въпреки стратегическия мащаб на космическото пространство липсват върховен орган, обвързващи закони за ниски и геостационарни орбити, регулиране или система за управление на космическия трафик, макар че броят на спътниците в орбита се увеличава.

2.3. Към днешна дата управлението на космическия трафик се основава единствено на доброволни, необвързващи, невинаги добре управлявани или прилагани добри практики, които имат за цел да ограничат статистическите рискове от сблъсък между спътниците и отломки. Съгласно тези практики в орбита не трябва да се произвеждат умишлено отломки, в края на жизнения им цикъл спътниците трябва да бъдат „пасивирани“ чрез използване на остатъчното гориво, за спътниците в ниска околоземна орбита трябва да се спазва „правилото за 25 години“ (в края на експлоатационния си живот спътниците трябва да се върнат в атмосферата в рамките на 25 години), а неизползваните геостационарни спътници трябва да бъдат преместени в „гробищна орбита“. Тези правила обаче вече не са достатъчни за ограничаване на риска от сблъсък.

2.4. Освен това се появяват нови оперативни концепции: космическо наблюдение и проследяване на обектите в орбита (*Space Surveillance and Tracking*) (КНП), координация на космическия трафик *Space Traffic Coordination* или *STC*), координация и управление на космическия трафик *Space Traffic Coordination and Management* или *STCM*) ([1]).

2.5. Поради това съществува спешна и стратегическа необходимост от истинско законодателство относно космическите дейности и спътниковия трафик, за да се гарантира дългосрочната устойчивост на космическото пространство, както и от използването на изкуствен интелект за избягване на рисковете от сблъсък.

2.6. В началото на годината Европейската комисия стартира проекта *Spaceways*, който има за цел да очертае система за управление на космическия трафик за „определяне на правила за движение и на условията, при които могат да се издават лицензи и разрешения за полет“.

([1]) JOIN(2022) 4 final.

2.7. Целта на проектите *Spaceways* и *EUSTM*, който, от своя страна беше стартиран през януари 2021 г., е да бъдат предоставени на Европейската комисия, съответно до юни и август 2022 г., препоръки и насоки относно „управлението на космическия трафик, както и правна, политическа и икономическа оценка, водеща до окончателни препоръки и насоки за изпълнението“ ([2]).

2.8. В съвместното съобщение на Комисията и върховния представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност се признава необходимостта от подход на равнището на Съюза и се предвиждат консултация, редовни обсъждания и диалози с всички съответни заинтересовани страни в сектора на транспорта в ЕС, граждански и военни , по-специално въздухоплаването и европейската космическа промишленост, като същевременно се вземат предвид нуждите в областта на отбраната и сигурността, с подкрепата на Европейската агенция по отбрана. ЕИСК би желал в този процес да бъде включена цялата социална общност, а не само промишлеността.

2.9. В съобщението се предвижда да се използва консорциумът на ЕС за КНП ([3]), за да се изгради основният оперативен капацитет за бъдещото управление на космическия трафик на ЕС, което предполага повишаване на неговата ефективност, разработване на услуги за космическо наблюдение и проследяване (КНП), както и на нови технологии с помощта на изкуствения интелект и квантовите технологии, подкрепа на операциите за намаляване на отломките и поддръжка в орбита и установяване на синергии по отношение на финансирането между Съюза, националните фондове, Европейската космическа агенция (ЕКА), „Хоризонт Европа“ и Европейската програма за промишлено развитие в областта на отбраната.

2.10. Подобряването на покритието на космическото пространство извън европейския континент е основен аспект на Програмата на Съюза за сигурна свързаност за периода 2023—2027 година. Съюзът ще трябва да разчита по-специално на Службата на ООН по въпросите на космическото пространство (UNOOSA) и на национални органи за разработването на стандартите, които ще се прилагат за управлението на космическата територия, като същевременно насърчава разработването на общи стандарти в рамките на специален форум, както и за популяризирането на интегриран подход в международните организации по стандартизация.

2.11. Заявените амбиции предполагат в краткосрочен план, промишлеността да трябва да поеме определени задължения, а в средносрочен план — държавите членки да изготвят законодателно предложение, за да се преодолее разпокъсаността на националните подходи и да се избегне нарушаване на конкуренцията с операторите, установени извън ЕС, чрез налагане на принципа на равно третиране на операторите. Предвиждат се и незадължителни мерки, като например насоки.

Законодателното предложение ще бъде първата стъпка; след това европейските организации ще трябва да приемат технически изисквания, независимо дали става въпрос за стандарти или насоки, които да се общоприложими.

2.12. В съобщението се посочва, че Съюзът ще предпочете многостранен подход в рамките на ООН, като насърчава диалога с Комитета за мирно използване на космическото пространство (CUPEEA) и Конференцията по разоръжаване. Поради това ЕС ще трябва да определи органите на ООН, компетентни да извършват тези дейности, тъй като става въпрос за бъдещето на човечеството, без да се забравя Международната организация за гражданско въздухоплаване (ИКАО).

В съобщението е предвиден възходящ метод: започва се с националния и регионалния принос, насочен към постигане на консенсус по отношение на планираните правила и стандарти, след това регионалните елементи ще бъдат включени в световното управление, което предстои да бъде дефинирано.

3. **Общи бележки**

3.1. В съобщението на Комисията се прави оценка на нуждите от управление на космическия трафик и се предлага европейски подход към използването на космическото пространство в световен мащаб, включително за граждански цели. Развитието на космическите дейности, увеличаването на броя и диверсификацията на участниците в експлоатацията на космическото пространство и зависимостта на всички сектори на дейност от спътниковите технологии и услуги доведоха до постепенна свръхексплоатация на орбитите и до насищане на честотния спектър, който трябва да се рационализира.

3.2. Съгласно международното право (Международен съюз по далекосъобщения или МСД) околоземните орбити се считат за ограничен природен ресурс. Принципите на свобода и неприсвояване, които уреждат използването на околоземните орбити, се сблъскват с искания за разпределяне на честоти и с разпространението на спътниковите системи на държави и предприятия, които понякога се отклоняват от правилата на МСД.

([2]) Проектът *Spaceways*, финансиран от Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ на Европейския съюз, включва 13 основни европейски участници: производители на спътници и ракетоносители, оператори и доставчици на услуги, както и центрове и институти за научни изследвания в областта на политиката и правото.
EUSTM включва 20 основни европейски участници.

([3]) Германия, Испания, Италия, Полша, Португалия, Румъния и Франция.

3.3. Борбата между участниците в космическия сектор, които досега са били предимно държавни, и тези, които се стремят към такъв статут, включително участниците от частния сектор, изисква задълбочена реформа на международните стандарти, които бяха приети, когато космическото пространство беше експлоатирано от малка група технологични и промишлени сили.

3.4. Освен в правен аспект използването на космическото пространство се разглежда в контекст, белязан от завръщането на геополитически напрежения в международен план, както е видно от настоящите събития: примерите включват коорбитални операции за сплашване, демонстрации по отношение на технологичната надпревара или изпитвания на противоспътникови оръжия, които създадоха климат на недоверие между държавите.

3.5. Предизвикателствата, свързани с насищането на орбитите и претоварването на честотния спектър, както и заплахата от разпространението на космически отпадъци, накараха държавите членки, ЕКА и консорциума на ЕС за КНП ([4]) да обмислят по-добра координация на инструментите и технологиите за наблюдение. ЕИСК призовава за строго регулиране с оглед на увеличаването на броя на частните констелации и възможните зони на беззаконие.

3.6. Съвместното съобщение подчертава деликатното възобновяване на международния диалог за кодекс на поведение и мерки, включително законодателни, за да се гарантира устойчивостта на използването на космическото пространство.

Правни и политически съображения

3.7. ЕИСК подкрепя оперативните цели, посочени в съобщението и в предложението за регламент, и желае да обърне внимание на правни и политически съображения, които не могат да бъдат пренебрегнати с оглед на разглежданите въпроси.

3.8. Понятието „космическо право“ не може лесно да се определи. Няма консенсус по въпроса за определянето на граници в космическото пространство, но се признава, че космическото право се характеризира по-специално със своите ръководни принципи.

3.9. Въпреки че бяха приети основни принципи, след пет международни договора и осем международни резолюции ([5]) въпросът за определянето на космическото право остана открит, тъй като опасенията в началото на изследването на космоса бяха свързани преди всичко с това да се попречи на първите космически сили да си присвоят небесните тела, вместо изрично да се определи предметът на това право.

3.10. Принципите на космическото право бяха установени с Резолюция 1962 (XVIII) на ООН от 13 декември 1963 г. и потвърдени в Първия договор за космическото пространство от 1967 г.

Те включват следните компоненти:

— проучване и използване на космическото пространство в полза на цялото човечество;

— свобода на използване и проучване;

— неприсвояване;

— използване за мирни цели;

— отговорност на държавите за техните космически дейности;

— сътрудничество и взаимопомощ;

— национална юрисдикция и контрол върху космическите обекти;

— отговорност на държавите за нанесени вреди;

— статут на пратеник на човечеството за астронавтите.

3.11. Други два принципа на космическото право свидетелстват за неговата мирна ориентация.

([4]) https://www.eusst.eu.

([5]) I. Chalaye, Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial („Статутът на околоземните орбити и тяхното използване в светлината на принципите на космическото право“), Институт за приложни геополитически изследвания (*IEGA*), Париж, октомври 2021 г.

Първият е задължението за сътрудничество и взаимопомощ, наложен на всички държави, участващи в проучването и използването на космическото пространство. Това включва ефективен и прозрачен диалог между космическите сили, за да се гарантира устойчивостта и сигурността на извършваните дейности. Днес този диалог е съсредоточен върху въпроса за космическите отпадъци, както е видно от съобщението.

3.12. Вторият основен принцип на космическото право е отговорността на държавите и новите участници за техните космически дейности. Това означава международна отговорност за контрола на дейностите и отговорност за щети, произтичащи от такива дейности в космическото пространство. Целта на съвместното съобщение е да се впише именно в контекста на международната отговорност за дейностите по наблюдение.

3.13. При изготвянето на основните космически договори темата за космическите отпадъци и тази за насищането на орбитите и честотите не бяха включени в дневния ред, но днес зависимостта на нашите общества от сателитни ресурси доведе до рязко увеличаване на изстрелването на обекти в космоса до такава степен, че въпросът за орбитите и разпределението на честотите се превърна в истински стратегически въпрос.

3.14. Ето защо след шестдесет години експлоатация на космическото пространство станахме свидетели на безпрецедентно нарастване на предизвикателствата пред сигурността, свързани с орбитите. След китайския тест *ASAT* през януари 2007 г. демонстрациите на сила в космоса под различни форми нараснаха. Възниква и въпросът за проблема с разполагането на оръжия в космическото пространство.

В международното право този въпрос е сива зона, тъй като все още няма определение за това какво представлява средство за нападение в космическото пространство или какво представлява агресия, тъй като методите за нападение в космоса са различни и разнообразни; те включват ракетни удари, лазерно заслепяване, кибератаки срещу релейни спътници, коорбитални маневри и др.

3.15. Геостационарната орбита от своя страна е изправена пред трудност от различно естество: претоварване на честотите и риск от интерференции. Геостационарната орбита е зона от решаващо значение за непрекъснатостта на далекосъобщителните услуги за всички държави по света. Това поставя редица правни трудности, тъй като развитието на геостационарната орбита доведе до създаването на икономически пазар и дори до спекулации.

3.16. Като се има предвид гореизложеното, ЕИСК счита, че съвместното съобщение трябва да насърчи категорично, посредством активна дипломация, многостранно управление на космическия трафик в рамките на Организацията на обединените нации, по-специално на CUPEEA и на Конференцията по разоръжаване, тъй като не разполагаме с достатъчно правила в тази област.

Управлението на космическия трафик — предизвикателство за европейското управление

3.17. Управлението на космическия трафик не е ново понятие. При все това, поради естеството и значението на предизвикателствата пред сигурността, безопасността и устойчивостта на космическите дейности, управлението на космическия трафик се превърна в безпрецедентен приоритет за космическите участници и държавите, които осъзнават своята зависимост от космическите активи. Но само държавите с технологичен капацитет вече разполагат с програми за космическо наблюдение и проследяване (КНП) и за осведоменост за ситуацията в космоса *(Space Situational Awareness*).

3.18. Министерството на отбраната на САЩ понастоящем управлява най-усъвършенстваната система. Неговата мрежа за космическо наблюдение (*Space Surveillance Network* или *SSN*), основана на наземни и космически радари, предоставя на САЩ уникална способност за откриване и идентифициране, която те използват и като инструмент за влияние сред своите съюзници и партньори.

Други държави като Русия, Китай, Япония, Индия и някои европейски държави (Франция, Германия) също са разработили програми за космическо наблюдение. Като се има предвид стратегическата им функция, по-голямата част от тези програми са под военен контрол с подкрепата на космическите агенции.

В ЕС Германия, Испания, Италия, Полша, Португалия, Румъния и Франция създадоха Консорциума на ЕС за КНП с цел предоставяне на безплатна оценка на риска от сблъсъци в орбита и неконтролирано повторно навлизане на космически отпадъци в земната атмосфера и засичане на раздробяванията в орбита. През 2023 г. ЕС за КНП ще се превърне в партньорство, включващо повече държави членки, за предоставяне на услуга за оценка на рисковете от сблъсъци на европейските и световните сателитни оператори.

Някои частни компания също са създали свои собствени системи за КНП/SSA, за да предоставят търговски данни и услуги.

3.19. Както е отбелязано в съвместното съобщение и както е показано в настоящото становище, основният проблем, свързан с многообразието от програми за УКТ, е липсата на международна стандартизация. Ясно е обаче, че трябва да бъдат разработени международни стандарти, насоки и най-добри практики.

3.20. Възможно е глобалните инициативи и решения в областта на управлението на космическия трафик да създадат трудна среда за Европа и нейните космически участници. САЩ предприеха политика на изпреварващи действия, като заявиха, че ще играят водеща роля в света чрез разработване на по-добри стандарти за данни и информираност за ситуацията в космическото пространство, разработване на набор от стандартизирани техники за намаляване на рисковете от сблъсък и насърчаване в международен план на редица технически стандарти, практики и стандарти за сигурност за операциите в космическото пространство.

3.21. ЕС осъзнава стратегическото, търговското и геополитическото измерение на управлението на космическия трафик, което не се ограничава до устойчивостта на космическото пространство, а се отнася и до бъдещата автономност на Европа по отношение на достъпа и използването на космическото пространство.

Европейските участници в космическото пространство вече са разработили определени политики и инициативи, насочени към пряко или непряко справяне с проблемите, свързани с управлението на космическия трафик. Забавянето, което Европа отбелязва в решаването на този въпрос чрез съвместни проекти, обаче има последствия.

3.22. Всъщност бъдещата конкурентоспособност на европейското производство на спътници би могла да бъде застрашена, ако предприятията бъдат принудени да използват данни на американската система за управление на комическия трафик или да представят лиценз от нея, който може да не бъде приет. Съществуват и значителни рискове за европейските доставчици на услуги по изстрелване.

Много европейски участници разчитат в голяма степен на споразуменията за обмен на данни, подписани със САЩ, във връзка с новата европейска система за осведоменост за ситуацията в космоса (*SSA*) от 2021 г. Сред тях са министерства и армии ([6]), европейски междуправителствени организации (ЕКА, *EUMETSAT*), търговски сателитни оператори и доставчици на услуги за изстрелване.

3.23. Според ЕИСК Съюзът трябва да приеме разпоредби, които да гарантират не само сертифицирано равнище на ефективност, но и дългосрочна наличност на космически услуги. Освен това в момент, когато се опитва да прилага надеждна обща политика за сигурност и отбрана, за която космическите активи имат съществен или дори жизненоважен принос, Европа трябва да отговаря на най-високите изисквания за сигурност и безопасност за правителствените потребители и тези, свързани с отбраната.

3.24. ЕИСК отбелязва, че макар в миналото подходът на ЕС да е бил насочен главно към физическата защита на космическите активи — въз основа на строга и скъпоструваща стратегия — последните инициативи на ЕС предполагат преминаване към подход, насочен в по-голяма степен към издръжливостта. Сега ЕС призовава за изпреварващ подход по отношение на сигурността на космическите инфраструктури. За тази цел той стартира две важни инициативи: предложението за създаване на международен кодекс за поведение при космическите дейности и Европейската програма за осведоменост за ситуацията в космоса.

3.25. Въпреки това ЕИСК изразява съжаление във връзка с един първоначален проблем, който се състои в трудността да се координират способностите на някои държави членки със собствен капацитет за наблюдение и контрол. Днес е трудно да се постигне консенсус относно целите, които трябва да бъдат постигнати в рамките на европейска програма за УКТ. Въпросът за управлението на космическия трафик до голяма степен илюстрира отлично трудността да се създаде истинско европейско управление в космическия сектор, въпреки че въпросите за устойчивостта на космическото пространство и сигурността в космическото пространство са общи за всички държави членки, било защото те развиват космически капацитет, било защото използват космически ресурси.

3.26. Тези предизвикателства са и пречки пред конкурентоспособността на европейската космическа промишленост на международно равнище. В дългосрочен план липсата на стандарти, определени от Европа, и на съвместимост с другите стандарти може да застраши свободата на достъп до космическото пространство. Не е достатъчно да съществува собствен капацитет за изстрелване. Необходимо е да съществува и капацитет за разполагане на спътници независимо от стандартите, определени извън Европа, за да се запази конкурентоспособността на европейското космическо пространство, както показа успехът на първата мисия за годината на „Ариана 5“ на 22 юни 2022 г., чиято цел беше извеждането в орбита на два спътника — един малайзийски и един индийски. Освен това скоро ще бъде осъществен следващият етап „Ариана 6“ — по-гъвкава и по-евтина от „Ариана 5“ (и следователно по-конкурентоспособна спрямо конкуренцията на американската *SpaceX*). Първото изстрелване е предвидено за 2023 г.

([6]) https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview.

3.27. ЕИСК се възползва от възможността, предоставена от настоящото съобщение, за да припомни:

— подкрепата си за гражданските приложения на „Галилео“ за железопътния, морския и автомобилния транспорт;

— желанието си за бързо изграждане на критичните инфраструктури, предложени от комисар Breton.

3.28. Въпреки че наличието на стандарти и норми, изготвени на национално равнище от някои държави членки, може да се окаже полезно за разработването на общи разпоредби, Европа ще трябва задължително да се превърне в окончателен арбитър на мерките за стандартизация. Това изисква държавите — членки на ЕС и на ЕИА, да се споразумеят относно целите и принципите на европейските усилия в областта на УКТ, да определят механизми за консултации и координация и да установят ясно разграничаване на ролите, недвусмислено споделяне на отговорностите и прозрачно разпределение на дейностите между държавите членки и европейските заинтересовани страни, без да възникват противоречия със съществуващите системи в други държави.

3.29. Според ЕИСК съвместното съобщение е закъсняло, но въпреки това Комитетът приветства признаването на значението на справянето с многостепенните предизвикателства, които ще възникнат в резултат на увеличаването на космическите дейности, което може да компрометира световния баланс поради липсата на обвързваща рамка.

Брюксел, 21 септември 2022 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

ПРИЛОЖЕНИЕ

Допълнителното становище на Консултативната комисия по индустриални промени — CCMI/196 — „Ново космическо пространство“ се съдържа в следващите страници:

„Становище на Консултативната комисия по индустриални промени относно „Базирана в космоса сигурна свързаност и ново космическо пространство: европейски промишлен път към суверенитет и иновации“

(допълнително становище към TEN/775)

Докладчик: **Maurizio MENSI**

Съдокладчик: **Franck UHLIG**

Решение на Пленарната асамблея	22.2.2022 г.
Правно основание	Член 56, параграф 1 от Правилника за дейността
	допълнително становище
Компетентна секция	Консултативна комисия по индустриални промени
Приемане от секцията	24.6.2022 г.
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	21/0/1

1. **Заключения и препоръки**

1.1. ЕИСК подкрепя инициативите на Европейската комисия за базирана в космоса сигурна свързаност и „ново космическо пространство“ за укрепване на промишления и оперативния суверенитет на държавите членки. Гарантирането на автономност е от решаващо значение не само с оглед на бъдещата конкурентоспособност на промишлеността, но и с оглед на стратегическата независимост и устойчивост [1] , както показа неотдавна недостигът на електронни компоненти, по-специално след кризата с COVID-19 и войната в Украйна, които засегнаха сериозно европейската космическа промишленост.

1.2. ЕИСК счита, че сигурната и достъпна свързаност на поносима цена е не само основен инструмент за функционирането на демокрацията на участието и предпоставка за устойчиво прилагане на основните права, но и възможност за по-голямо овластяване на гражданите и гражданското общество.

1.3. ЕИСК признава значението на космическото пространство за нашата икономика и общество и стратегическото му значение от гледна точка на сигурността и отбраната, както се вижда от руско-украинската война. Освен това физическата сигурност и киберсигурността на наземните и космическите инфраструктури, заедно със свързаните данни, са от ключово значение, за да се гарантира непрекъснатостта на услугата и надлежното функциониране на системите.

1.4. ЕИСК счита, че стимулирането на европейската космическа екосистема е от основно значение за постигането на напредък в двойния преход и за справянето с основните глобални предизвикателства като изменението на климата. Той признава и потенциалните предимства на включването на стартиращи предприятия и МСП от космическия сектор в космическите програми на ЕС, включително техния принос за устойчивостта и стратегическата автономност на ЕС.

1.5. ЕИСК е твърдо убеден, че тъй като управлението на една сигурна и автономна базирана в космоса система за свързаност („Програмата“) изисква съвместна работа от страна на най-различни органи, трябва да се гарантира подходяща степен на координация.

---

[1] Европа има втората по големина космическа промишленост в света, в която работят над 231 000 специалисти, а приблизителната ѝ стойност е 53-62 милиарда евро (проучване на тема „Space Market“ („Космическият пазар“), Европейски парламент, ноември 2021 г.).

1.6. ЕИСК счита, че вече съществуващата рамкова програма „Хоризонт Европа“ следва да се използва за стимулиране на космическия пазар, за подкрепа на създаването на иновативни търговски решения за космическия сектор надолу и нагоре по веригата на ЕС и за ускоряване на наличността на ключовите технологии, необходими за програмата, във връзка с инициативите Euro ([2]) *QCI* и *ENTRUSTED* ([3]). По-специално, за една базирана в Европа система за компоненти, системи и подсистеми биха се изисквали огромни дългосрочни усилия за възстановяване на силна европейска промишленост.

1.7. ЕИСК препоръчва да бъдат създадени полезни взаимодействия с Европейския фонд за отбрана и чрез плана за действие на Комисията за взаимодействия между гражданската, отбранителната и космическата промишленост.

1.8. ЕИСК подчертава, че за да се гарантира конкурентоспособността на европейската космическа промишленост, инициативите на Комисията следва да допринасят за развиването на задълбочени умения в областите, свързани с космическото пространство, и да подкрепят дейности в областта на образованието и обучението, за да може да се реализира пълният потенциал на гражданите на Съюза в тази област. Това би подобрило важният социален аспект на програмата.

1.9. ЕИСК подчертава необходимостта да се вземе предвид целият космически капацитет за модернизирането на съществуващите космически активи („Галилео“ ([4]), „Коперник“ ([5])), както и за развитието на бъдещи мрежи от спътници и услуги. Това ще повиши устойчивостта на космическите активи на ЕС и ще насърчи конкурентоспособността на неговата промишленост. Възлагането на отговорности въз основа на доказана компетентност би трябвало да гарантира ефективното изпълнение на програмата.

1.10. ЕИСК счита, че ЕС трябва да насърчава научно-техническия прогрес и да подпомага конкурентоспособността и иновационния капацитет на космическия сектор, по-специално що се отнася до МСП, стартиращите предприятия и фирми за иновации, като по този начин стимулира икономическите дейности нагоре и надолу по веригата. Всъщност програмите за научни изследвания и иновации играят основна роля за увеличаване на технологичните възможности на Съюза и неговите членове.

2. **Контекст на становището, включително съответното законодателно предложение**

2.1. С предложението на Европейската комисия се цели разработване на програма за осигуряване на гарантирани и устойчиви спътникови комуникации. Комисията е поела ангажимент да насърчава иновациите в космическия сектор и да продължи да допринася за развитието на процъфтяваща екосистема на ЕС „Ново космическо пространство“, като ги включи сред основните приоритети на своята космическа програма. За тази цел Комисията стартира инициативата *CASSINI* ([6]). По-специално тя би осигурила на ползвателите от правителствения сектор наличие в дългосрочен план на надеждни, сигурни и разходноефективни услуги за спътникови комуникации, с което се подпомагат защитата на инфраструктурите от критично значение, наблюдението, външните дейности и управлението на кризи, като по този начин се повишава устойчивостта на държавите членки.

2.2. Предполага се, че инициативата ще се ползва от експертния опит на европейската космическа промишленост — от утвърдените промишлени субекти и от екосистемата „Ново космическо пространство“. По този начин глобалната спътникова свързаност вече е станала стратегически актив за сигурността, безопасността и устойчивостта на ЕС и неговите държави членки. Предложението също така има за цел да създаде условия за наличието на високоскоростна широколентова свързаност навсякъде в Европа, като се премахнат мъртвите зони и се гарантира сближаването между териториите на държавите членки, и да осигури свързаност в представляващи стратегически интерес географски райони като Африка и Арктика. След „Галилео“ и „Коперник“ предложената трета мрежа от спътници ще разчита на три нови допълнителни характеристики: сигурност още при проектирането (чрез използване на нови технологии, като например квантови) за чувствителни комуникации (отбрана), многоорбитална система и архитектура, основана на публично-частни партньорства (за допълнително засилване на търговското измерение).

([2]) Инициативата за Европейска квантова комуникационна инфраструктура (*EuroQCI*).

([3]) Изследователски проект в областта на сигурните спътникови комуникации (*SatCom*) за правителствени участници от ЕС. *ENTRUSTED*: „Европейска пътна карта за изграждане на мрежи за спътникови телекомуникации за правителствени потребители, които изискват сигурни, неосъществими, иновативни и стандартни услуги“.

([4]) Европейската глобална спътникова навигационна система, която функционира от декември 2016 г., когато започна да предлага услуги на публични органи, предприятия и граждани.

([5]) Програмата на Европейския съюз за наблюдение на Земята, доставчик на данни от наблюдение на Земята, която се използва за доставчици на услуги, публични органи и международни организации.

([6]) Конкурентоспособни стартиращи предприятия за иновации в космическия сектор е инициативата на Европейската комисия за космическо предприемачество, чиято основна цел е да подкрепя стартиращите предприятия и МСП на различни етапи от техния растеж с набор от инструменти и финансиране.

2.3. Предложението е съгласувано с множество други политики и текущи законодателни инициативи на ЕС относно данните (например Директивата INSPIRE ([7]) и Директивата за отворените данни ([8])), компютърните услуги „в облак“ и киберсигурността. По-специално предоставянето на правителствени услуги би осигурило допълнително сближаване в съответствие със стратегиите на ЕС в областта на цифровите технологии и киберсигурността, като гарантира целостта и устойчивостта на европейските инфраструктури, мрежи, комуникации и данни. Предложението ще подпомогне също конкурентоспособността и иновационния капацитет на отраслите от космическия сектор в рамките на Съюза и ще допринесе значително за гарантирането на автономен и финансово приемлив достъп на Европа до космоса през следващите години, като същевременно ще има критично и дълбоко положително въздействие върху конкурентоспособността на експлоатационните модели на европейските ракети носители ([9]).

2.4. В заключенията на Европейския съвет от 21—22 март 2019 г. се подчертава, че Съюзът трябва да продължи да развива още по-конкурентна, сигурна, приобщаваща и цифрова икономика със свързаност на световно равнище ([10]). По-специално, в своя „План за действие относно полезните взаимодействия между гражданската, отбранителната и космическата промишленост“ от 22 февруари 2021 г. Комисията, посочва, че неговата цел е да „се осигури достъп до свръхскоростна свързаност за всички в Европа и [да] бъде предоставена устойчива система за свързване, която ще даде възможност на Европа да остане свързана при всякакви обстоятелства ([11])“.

2.5. С програмата ще бъдат допълнени съществуващите договорености за *GOVSATCOM* на ЕС ([12]) относно обединяването и споделянето на съществуващата пропускателна способност на правителствените спътникови комуникационни канали. Поради ограничения експлоатационен срок на спътниците през следващото десетилетие някои от инфраструктурите, които са държавна собственост и съставляват част от обединените и споделени ресурси за *GOVSATCOM*, ще трябва да бъдат попълнени ([13]).

2.6. Нарастващите равнища на хибридните заплахи и киберзаплахите и тенденциите за зачестяване на природните бедствия са двигател за промяна на нуждите на участниците от правителствения сектор в посока по-голяма сигурност, надеждност и наличие на съизмерими решения за спътникови комуникации Освен това възходът на квантовите компютри носи допълнителни заплахи, тъй като тези компютри ще могат да дешифрират съдържание, което понастоящем е криптирано.

2.7. С публична подкрепа или субсидии се появяват различни големи групи спътници на държави извън ЕС, като САЩ, Китай и Русия. В съчетание с недостига на налични честотни ленти и орбитални слотове и ограничения експлоатационен срок на пропускателната способност на *GOVSATCOM*, това налага спешното създаване на базирана в космоса система на ЕС за сигурна свързаност. Програмата ще попълни празнините в пропускателната способност и капацитета за услуги за правителствени спътникови комуникации.

([7]) Директива 2007/2/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2007 г. за създаване на инфраструктура за пространствена информация в Европейската общност (INSPIRE) (ОВ L 108, 25.4.2007 г., стр. 1).

([8]) Директива (ЕС) 2019/1024 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно отворените данни и повторното използване на информацията от обществения сектор (ОВ L 172, 26.6.2019 г., стр. 56).

([9]) С 18 спътника в орбита и над 30 планирани за следващите 10—15 години, ЕС е и най-големият институционален клиент на услугите по изстрелване в Европа. След търговските спътници ракетите-носители са втората по големина сфера на дейност в областта на производството на космически технологии в Европа, като по този начин се стимулира европейската промишленост. Комисията ще обедини нуждите от услуги по изстрелване съгласно програмите на ЕС и ще действа като интелигентен клиент на европейските надеждни и икономически ефективни решения за изстрелване. Изключително важно е Европа да продължи да разполага с модерни, ефективни и гъвкави инфраструктурни съоръжения за изстрелване.

([10]) От юни 2019 г. насам държавите членки подписаха Декларацията относно европейската квантова комуникационна инфраструктура (EuroQCI), като се договориха да работят заедно с Комисията и с подкрепата на ЕКА за изграждането на квантова комуникационна инфраструктура, обхващаща целия ЕС.

([11]) COM(2021) 70 final.

([12]) ЕС прие предвидения в Регламент (ЕС) 2021/696 на Европейския парламент и на Съвета компонент *GOVSATCOM* на 28 април 2021 г., за да гарантира наличие в дългосрочен план на надеждни, сигурни и разходноефективни услуги за спътникови комуникации за ползвателите на *GOVSATCOM*. В Регламент (ЕС) 2021/696 се предвижда, че през първия етап на компонента *GOVSATCOM* — приблизително до 2025 г., ще се използва съществуващата пропускателна способност. В този контекст Комисията следва да осигури капацитет за *GOVSATCOM* от държавите членки, които разполагат с национални системи и космически капацитет, както и от търговски спътникови комуникации или доставчици на услуги, като се вземат предвид основните интереси на Съюза в областта на сигурността.

([13]) Всъщност *GOVSATCOM* е стратегически актив, тясно свързан с националната сигурност, използван от повечето държави членки. Ползвателите от публичния сектор обикновено предпочитат държавни (сред собствениците на правителствени спътникови комуникации са Германия, Гърция, Испания, Италия, Люксембург, Франция) или публично-частни решения (като например спътниковите комуникации на Германия — *Satcom BW*, или на Люксембург — *GovSat*) или използват конкретни акредитирани доставчици от частния сектор. Още през 2013 г. правителствените спътникови комуникации (*GOVSATCOM*) бяха определени (Заключения на Европейския съвет от 19-20 декември 2013 г.) като обещаваща област, с възможност за осезаем принос към постигането на целите за силен, сигурен и устойчив Европейски съюз. Понастоящем те са неразделна част от Космическата стратегия за Европа (Космическа стратегия за Европа, COM(2016) 705 final), Европейския план за действие в областта на отбраната (Европейски план за действие в областта на отбраната, COM(2016) 950 final) и Глобалната стратегия на Европейския съюз.

2.8. Програмата следва да създаде и условия за предоставяне на услуги за търговски спътникови комуникации от частния сектор. В оценката на въздействието беше преценено, че публично-частното партньорство е най-подходящият модел за изпълнение, за да се гарантира, че целите на Програмата могат да бъдат постигнати. Това по-конкретно би стимулирало иновациите във всички компоненти на европейската космическа промишленост (големите системни интегратори, независимите дружества със средна пазарна капитализация, МСП и стартиращи предприятия).

2.9. Тъй като правителствата, гражданите и институциите на ЕС стават все по-зависими от свързаността, техните нужди изискват решения с по-високо ниво на сигурност, ниска латентност ([14]) и по-голяма широчина на честотната лента, а това води до необходимостта да разполагат с гарантиран достъп до устойчиви решения чрез новаторски технологии и нови индустриални тенденции и подходи. По този начин предвидената система ще бъде фактор, определящ технологиите, както е подчертано в предложението.

2.10. За да бъде разходноефективна и да извлича ползи от икономиите от мащаба, Програмата следва да оптимизира съответствието между търсенето и предлагането на правителствени услуги.

2.11. Всъщност спътниковите комуникации осигуряват повсеместно покритие, което допълва наземните мрежи. Те все по-често се разглеждат като стратегически актив, което подчертава нарастващата нужда от правителствени услуги, осигуряващи устойчива свързаност, не само в подкрепа на техните операции за сигурност, но и за свързване на критични инфраструктури, улесняване на ефикасното и ефективно електронно трансгранично или междусекторно взаимодействие между европейските публични администрации, предприятията и гражданите, принос за развитието на по-ефективна, опростена и лесна за ползване електронна администрация на национално, регионално и местно административно равнище ([15]) и управление на кризи, както и подпомагане на наблюдението на границите и морското наблюдение.

2.12. Създаването на Програмата ще следва един постепенен подход, който се стреми към качество. Първоначалното разработване и внедряване би могло да започне от 2023 г.; предоставянето на първоначалните услуги и изпитването в орбита на квантова криптография — до 2025 г.; а пълното внедряване с интегрираната квантова криптография, което позволява пълния набор от услуги — до 2028 г. Общата ѝ стойност е приблизително 6 милиарда евро и финансирането ще дойде от различни източници на инвестиции от публичния сектор (бюджета на ЕС, вноски от държавите членки и Европейската космическа агенция (ЕКА) и от частния сектор. Що се отнася до финансирането от ЕС, то не не е пречка за въвеждането на съществуващите компоненти относно космоса на Регламента за космическата програма на ЕС, по-конкретно „Галилео“ и „Коперник“.

3. **Общи бележки**

3.1. ЕИСК счита, че в днешния цифров свят базираната в космоса свързаност е жизненоважен стратегически актив за съвременните общества. Тя осигурява стопанска мощ, цифрово лидерство и технологичен суверенитет, икономическа конкурентоспособност и обществен прогрес. Като отрежда по-голяма роля на участниците в космическото пространство, Програмата има за цел да гарантира висококачествени и сигурни данни и услуги във връзка с космоса, които могат да постигнат социално-икономически ползи за гражданите и предприятията/бизнесна Европа, да увеличат сигурността и автономията на ЕС и да засилят ролята на ЕС като лидер в космическия сектор, като му позволят да се конкурира с други водещи космически икономики и разрастващи се космически сили. Освен това тя е важно техническо средство, което позволява свободата на словото и свободното движение на идеи.

3.2. ЕИСК счита, че сигурната и достъпна свързаност на поносима цена е предпоставка не само за функционирането на демокрацията на участието, но и за устойчиво прилагане на основните права, както и възможност за овластяване на гражданите и гражданското общество. Европейските граждани все повече разчитат на космически технологии, данни и услуги. Това предполага по-специално спазването на правилата за защита на личните данни. Освен това космосът играе все по-голяма роля за икономическия растеж, сигурността и геополитическата тежест на ЕС. В този смисъл надеждната и сигурна свързаност може да се счита за обществено благо за правителствата и гражданите.

3.3. ЕИСК насърчава използването на публично-частно партньорство (ПЧП) като подходящ модел за изпълнение, който да гарантира възможност за постигане на целите на програмата. Прякото участие на частния сектор създава благоприятна среда за по-нататъшното развитие на високоскоростния широколентов достъп и безпрепятствената свързаност в цяла Европа. Това се постига като се премахнат мъртвите зони в комуникациите и се гарантира сближаването между териториите на държавите членки, както и като се осигури свързаност в представляващи стратегически интерес географски райони.

([14]) Под „ниска латентност“ се има предвид минимално забавяне на обработката на компютърни данни по мрежова връзка. Колкото по-малка е латентността при обработването, толкова повече тя се доближава до достъп в реално време. Мрежовата връзка с по-ниска латентност е връзка, при която времето на закъснение е много кратко.

([15]) Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета: Резултати от междинната оценка на програмата *ISA* (Решения за оперативна съвместимост за европейските публични администрации), 23 септември 2019 г., COM (2019) 615 final.

3.4. Чрез един конкурентен процес на обществени поръчки Комисията може да сключи договор за концесия за доставяне на изискваното решение и за защита на интересите на Съюза и на държавите членки. Участието на промишлеността посредством подобна концесия следва да позволи на частния партньор да допълни инфраструктурата на Програмата с допълнителни възможности чрез допълнителни собствени инвестиции.

3.5. В това отношение ЕИСК подчертава, че ролята на публичния сектор следва да бъде адекватно отразена в бъдещото управление на Програмата, като се обърне специално внимание на сигурността на инфраструктурата и внимателния контрол върху разходите, графика и изпълнението. Комисията ще бъде ръководителят на програмата за учредяване на концесията и надзора върху нея. На агенцията на Европейския съюз за космическата програма ще бъде възложено да предоставя правителствените услуги, а на Европейската космическа агенция — да извършва надзор върху дейностите по разработване и валидиране. ЕИСК счита, че МСП също имат жизненоважно значение за иновациите и за екосистемата в развиващата се нова космическа икономика. Развиването на космически услуги от МСП следва да бъде насърчавано активно, както и възлагането им чрез обществени поръчки от страна на публичните органи и частния сектор. Това би помогнало за създаването на работни места, за подобряване на технологичните умения и за стимулиране на конкурентоспособността на Европа, което е все по-важно за двойния преход на ЕС към устойчива и цифрова икономика. Това би гарантирало ефективна и прозрачна конкуренция, подсилвайки технологичната автономност на ЕС, чрез специални изисквания във връзка със сигурността, непрекъснатостта и надеждността на услугите.

3.6. ЕИСК счита, че в процедурата по възлагане на обществени поръчки следва да бъдат изработени конкретни критерии за възлагане на концесията, като се гарантира участието на новосъздадени предприятия и МСП по цялата верига на концесията за създаване на стойност, като по този начин се стимулира разработването на иновативни и революционни технологии. Когато наемането на доставчици извън ЕС би могло да представлява проблем от гледна точка на сигурността и от стратегическа гледна точка, следва да се въвеждат подходящи правила за участие.

3.7. ЕИСК счита, че МСП следва да бъдат насърчавани да се възползват от множеството инструменти за финансиране, с които ЕС разполага, за да засилят космическата екосистема, тъй като това би помогнало за създаване на работни места, за подобряване на технологичните умения и за стимулиране на промишлената конкурентоспособност на Европа.

4. **Конкретни бележки**

4.1. ЕИСК счита, че стратегическият суверенитет на ЕС и на държавите членки се основава главно на технологичната автономност и капацитет на европейската промишленост и на сигурността на спътниковите комуникации, особено в контекста на нарастващо геополитическо напрежение. По тази причина ЕИСК твърдо подкрепя инициативи за засилване на промишления и технологичния суверенитет на държавите членки на ЕС.

4.2. ЕИСК подкрепя предложението и счита потенциалните полезни взаимодействия между правителствените дейности и търговските граждански дейности за важна възможност от икономическа гледна точка, също и за допълнителните услуги, предлагани на европейските граждани, в контекста на нарастването в световен план на публичните и частните инвестиции в космически дейности.

4.3. ЕИСК подчертава колко е важно да се подпомага конкурентоспособността и иновационния капацитет на отраслите на космическия сектор в Съюза. Това ще допринесе значително за гарантирането на автономен и финансово приемлив достъп на Европа до космоса в следващите години, като същевременно ще има съществено и дълбоко положително въздействие върху конкурентоспособността на експлоатационните модели на европейските ракети носители.

4.4. ЕИСК подчертава, че Програмата следва да дава възможност на далекосъобщителните оператори да се ползват от увеличения капацитет и от надеждни и сигурни услуги. Освен това търговското измерение би позволило услугите на дребно да достигнат до повече частни ползватели в целия ЕС.

4.5. Що се отнася до управлението на Програмата (Глава V от предложения регламент), ясно е, че основните роли в Програмата ще се изпълняват от четирима главни участници, а именно: Комисията, Агенцията на Европейския съюз за космическата програма („Агенцията“), държавите членки и Европейската космическа агенция („ЕКА“).

4.6. В това отношение ЕИСК твърдо счита, че с оглед на надлежното функциониране на Програмата е наложително да има ясно разделение на задачите, ролите и отговорностите, както и подходяща координация между различните участници. Поради това прецизното разпределяне на отговорностите въз основа на доказаната им компетентност също би следвало да гарантира ефективното изпълнение на Програмата, що се отнася до разходите и крайните срокове. Ефективното управление на космическия трафик също е от съществено значение за подобряване на безопасността, като се има предвид нарастващото количество отпадъци в космическото пространство.

4.7. ЕИСК подчертава, че киберсигурността на наземните и космически инфраструктури е от ключово значение, за да се гарантира функционирането и устойчивостта на системите.

4.8. ЕИСК подчертава, че за да се гарантира конкурентоспособността на европейската космическа промишленост, Програмата следва да допринася за развиването на напреднали умения в областите, свързани с космическото пространство, и да подкрепя дейности в областта на образованието и обучението, като насърчава равните възможности, равенството между половете и овластяването на жените, за да може да се реализира пълният потенциал на гражданите на Съюза в тази област.

4.9. ЕИСК подчертава, че изграждането и модернизирането на инфраструктурата може да бъде свързано с участието на многобройни промишлени предприятия в няколко държави, като работата им трябва да се координира по ефективен начин за изграждането на надеждни и напълно интегрирани системи, по-специално от гледна точка на сигурността и киберсигурността.

Брюксел, 24 юни 2022 г.

Председател
на Консултативната комисия по индустриални промени
Pietro Francesco DE LOTTO“